

HEDEFE GİDEN YOL: KIZILELMA

Başak ETİ*

Kızılma kavramı, Türk mitolojisinde önemli bir yere sahiptir. “Kızılma ölküsünün” kökeni Orta Asya’daki Oğuz Türklerine dayanmaktadır. Söz konusu kavram ilk olarak Yenisey Yazıtlarında ortaya konmuştur. Kızılma; Türklük felsefesinde hedefe ulaşma, fetih ve hâkimiyet anlayışına karşılık gelen önemli bir simgedir. Batı kaynaklarında “altın küre” olarak da geçen Kızılma olgusu, Oğuz Türkleri için hangi yöne giderlerse gitsinler hedeflerinin ve kazandıkları zaferlerin temsilcisi haline gelmiştir. Ayrıca bu kavram Türk mitolojisinin yanı sıra Yunan ve Avrasya mitolojilerine de konu olmuştur.

Kızılma ölküsü Osmanlı döneminde de etkisini sürdürmeye devam etmiştir. Bu dönemde Kızılma kavramı padişahlar için hükümdarlık alameti sayılmış ve Avrupa’da fethedilmesi amaçlanan yerler “Kızılma” olarak adlandırılmıştır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde Habsburg Hanedanı ile yapılan savaşlarda Viyana (Beç) Kızılma olarak ortaya çıkmıştır. Kızılma, Osmanlılar tarafından Roma ve Viyana şehirlerinin fethedileceğine olan inancın bir göstergesidir. Bu dönemde Roma ve Bizans İmparatorluklarının fethiyle birlikte cihan hâkimiyetinin gerçekleşeceği düşünülmüştür. Dolayısıyla İstanbul’un fethi Kızılma ölküsünün gerçekleştirildiği şeklinde yorumlanmıştır. Kızılma motifi Osmanlı’nın son döneminden itibaren Turan kavramıyla birlikte anılmaya başlamıştır.

Diğer yandan Kızılma Ölküsü, Osmanlı dönemiyle birlikte tarihe ve edebiyata da mal olmuştur. Kızılma hikâyelerinin aktarılmasında ve yazılı hale getirilmesinde Evliya Çelebi ve Peçevi İbrahim’in rolü büyüktür. Türk milliyetçiliğinin önemli isimlerinden biri olan Ziya Gökalp ise “Kızılma” kavramını modern çerçevede ele almıştır. Gökalp eserlerinde fethedilen yerlerin hâkimiyeti için birtakım koşulların yerine getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yeni Türk edebiyatında Kızılma anlayışını geleneksel olarak değerlendiren yazarlar arasında Ömer Seyfettin, Ragıp Şevki Yeşim, Mim Kemal Öke ve Halil Delice sayılabilir.

Kızılma Ölküsü ortaya çıktığı dönemden günümüze kadar birçok farklı şekilde yorumlanmışsa da her zaman gücün ve hâkimiyetin simgesi olmuştur. Daha açık bir ifadeyle bu kavram hemen her dönemde ulaşmak istenen hedefi anlatmak maksadıyla kullanılmıştır. Kızılma kavramının Osmanlı döneminden itibaren eserlere konu olması önemini ortaya koymaktadır.

* Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Üçüncü Sınıf Öğrencisi